

TELEGRAFUL ROMANU.

Nr. 96.

ANULU XXIV.

Sabiu 214 Decembre 1876.

Telegrafulu este Duminec'a si Joi'a, la fie-care d'ou septemani cu adausulu Foisioerei — Prenumeratiunea se face in Sabiu la expeditur'a foiei, pre afara la s. r. poste cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catra expeditura. Pretulu prenumeratiunii pentru Sabiu este pre anu 7 fl. v. a. iar pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

trecololate parti ale Transilvaniei si pentru provinciile din Monarchia pre unu anu 8 fl. 160; ro o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri stroine pre anu 12 1/2 anu 6 fl. Inseratele se platescu pentru intai'a ora cu 7 cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2, cr. si pentru a treia repetire cu 3 1/2, cr. v. a.

Diu'a de Sânt. Andreiu.

Diu'a de Sântulu Andreiu a devenitu o di de serbatore pentu români gr. or din Transilvani'a, a devenitu o di de serbatore pentru romanimea intréga gr. or. din Ungari'a si Transilvani'a.

Este de prisosu a spune caus'a, cáci este cunoscuta in tóte partile unde se aude dulcea nostra limba romanésca pâna departe preste fruntariile politice ale patriei nóstre. Faptele cele mari ale neuitatului Mare Archiereu Andreiu Siagun'a, cari au creatu o epoca in istori'a natiunei nóstre, spunu vestirea lui in totu pamentulu si cuvintele lui strabatu pâna la marginile lumei.

Eata dara in vre-o câte-va cuvinte cuprinsu acelu tablu mare, care reamintesce unu siru de evenimente din period'a dela 1846 pâna la 1873. Eata in acestu tablu si caus'a cea pré justificata, carea a indemnatu pre sinodulu nostru archidiecesanu, cá sa sanctiuneze unu postulatulu opiniunii publice române, hotarindu prin conclusulu seu din anulu 1874 diu'a de Sântulu Andreiu di de serbatore natiunala bisericésca pentru tóte vécurile.

Sinodulu nostru archidiecesanu pare ca cu prevedere profetica a sciutu ca au sa urmeze evenimente, cari sa intunece orizontulu situatiunii nóstre.

Nu suntu inca trei ani impliniti si asupr'a capeteloru nóstre vedemu gramadindu-se nuori de totu felulu, nuori incarcati cu electricitate distructore, incarcati cu periculi, cari amenintia temeliele esistintiei nóstre bisericesci si natiunale.

Mai anulu ministeriulu mijloci modificarea rescriptului imperatescu din 1861 prin care preotimea nóstra seraca dobandi unu ajutoriu binevenitu pentru alinarea onoru lipse, micu inse pentru seraci'a cea mare a preotimei nóstre to l e r a t e in seculii trecuti si precum vedemu desconsiderata in timpurile nóstre.

Nu mai departe decâtu sambat'a trecuta, la propunerea aceluia'si ministru cas'a deputatiloru din Budapest'a forfecá 5% din ajutoriulu preotimei.

Limbei nóstre in viéti'a publica i se prescriu ceruri totu mai strimte; oficialii de natiunalitatea nóstra se imputienéza cá dupa sistema; majoritátile nóstre prin maiestria se reducu la minoritáti fára de nici o putere. Si cându se intempla tóte aceste in specialu cu noi a casa in patria, in vecinatatea nóstra nuori de baionete si tunuri suntu in ajunu de a aprinde unu resbelu, care fiindu in vecinatate este probabilu ca va aprinde si cas'a si patri'a nóstra.

In situatiunea acést'a turburata in care ne aflámu astadi, monumentulu moralu, radiatu de sinodulu nostru archidiecesanu in memori'a marelui barbatu alu seculului, ne servesce de faru luminatoriu. Elu ne improspetéza principiile salutare a le nemuritoriului barbatu, ne mánghaia si dându-ne putere sufletésca ne incuragiazá spre activitatea, cu care trebuie sa dámu peptu necasuriloru ce ne impresóra si amenintia si cari au intunecatú atátu de greu orizontulu bisericesci si natiunei nóstre.

Nu vede ori si cine dara ratiunea cea salutara a monumentului de care ne este vorb'a?

Numai, pentru cá acestu monumentu se aiba efectulu seu pâna in consecuintiele sele ultime, trebuie sa-lu si folosimu in tóte partile sele. Serbarea memoriei neuitatului Andreiu sa nu fia numai pentru decorulu din afará si din buze. Noi vomu onorá pe acél'a pe care 'lu serbámu déca vomu lucrá dupa esemplulu seu, va se dica, déca vomu imitá purtarea lui cându veniá periculi asupr'a bisericesci si natiunei sele.

Detorint'a nóstra nu póte fi astadi de a face unu planu de procedere cum sa urmámu noi in fati'a situatiunii indicate; aru fi póte si o nemodestia din partea nóstra. Credemu a fi de ajunsu deocamdata indigitarea nóstra, o indigitare, carea sperámu ca in cercurile competente, unde au a se pregati tóte demersurile contra periculilor natiunali si bisericesci, nu va fi trecuta cu vederea.

Nutrindu speranti'a acést'a, credemu pentru astadata a ne fi implinitu chiamarea cu carea ne-amu simtitu datori in momentele presente marelui spiritulu, ce din inaltele locuintie cauta asupr'a nóstra si incheiámu sirurile aceste asteptandu tempulu sa inregistramu fapte doveditoare, ca scimu apretiu faptele si principiile lui, scimu apretiu cuprinderea cea nimerita a sinodului nostru archidiecesanu de a eternisá o memoria nepretiuibila.

Nutrindu in fine speranti'a, ca in anulu viitoriu, cându vomu serbá acést'a, pentru noi intreitu sánta di a S. Andreiu, vomu puté vorbi de o situatiune mai serina de nuorii intristárei si mai bogata de fructele osteleloru nóstre in sensulu acelu, pre care noi si dupa mórté lu venerámu.

De pe galeri'a dietei.

Budapest'a 10 Dec. 1876.

Dupa o desbatere apriga de 8 dile si jumetate eri se terminá si cea a budgetului min. culteloru si instr. publ.

De cându Trefort, din grati'a referinteloru familiari cu neuitatulu fostu si repositu ministru b. Eötvös, ocupa portfoiulu ministeriulu de culte, atáti'a spini n'au fostu in acelu scaunu — intre impregiurári normali fórte comodú si deliciosu — cá in septamán'a trecuta.

Din natur'a sea fórte nervosu, Trefort, devenise de totu comicu cu sariturile si gesticularile sele, cugetai ca este o papusia aplicata pe o machina care aru fi in legatura cu organulu oratoriloru, si care la accentu cele mai marcate este chiamata cu mimic'a sea se completeze expresiunile rostite de oratori.

Unu tablu minunatu a fostu acelu fotoliu sub totu decursulu desbateriloru.

Celu mai desteru escamoteur a fostu la tóta intemplantia Schwarz, care cá unu barbatu de specialitate pe acestu terenu, privesce cu invidia la fia-cine care siede in acelu fotoliu, pe care lu considera de infintiatu anume pentru sine, dar' fatulu nu permite cá scaunulu se-si afle omulu, cu tóte ca omulu dela 1865 totu in parlamentu este si din partea estrema a stángei a sositu pâna chiaru la spatelul ministrelui.

Acést'a cá unu barbatu fórte erudit dar' totodata malitosu, cu o copia verborum pe care nu o poti urmá cu atentiune si elocintia emi-

menta, a chinuitu pe Trefort fára mila 8 dile intregi. Pilulele lui erau invesechite in zacharu, inse Trefort asiá sughitiá de ele, cátu, cum dice romanulu „totu cucu“ sariá de pe scaunu, dar' pâna ce se intorcea cátra Schwarz cá prin mimica sa se scuse, acést'a cu repedele seu Pegasu si sarise la altu objectu in care cu surisu mangaiá pe maltratatul ministru incarcandulu cu laude. Cas'a si chiaru colegii ministrului rideau cu lacrimi, iér' biót'a viktima asudá sudori de mórté.

Dupa finirea discursului de regula se intorcea cátra oratoru si privatim se nesuiá se-lu capaciteze, dar' acést'a iéra atátu de comicu se petrecea, incátu odata insusi ministrulu presiedinte a trebuitu se intrevina cá se li curme dialogulu care conturbá desbaterile.

Atát'a a suferitu bietulu mai alesu pentru dependinti'a sea de clerulu catolicu, incátu póte fi siguru ca acél'a, celu putienu de purgatoriu lu va absolvá.

Atacatori cáti frundia si iérba, dar' aperatori nici unulu n'au avutu nici chiaru pe secretariulu seu de statu Tanárky, care cá unulu ce n'are dreptu de amestecu in trebile catolice, nici unu cuventu n'au avutu, pentru moderarea atacurilor privitorie la acést'a specia.

Schwarz intre altele laudá emimentele insusiri si profundele cunoscintie ale ministrului, dar' de alta parte din acele ministrului dovedea ridiculositatea dateloru lui statistice, si a compunerei budgetului. Constata ca ministrulu cu privire la calamitátile financiari este avaru incátu privesce partea interna a instructiunii punendu mai multu pondu pe formalitáti decâtu pe esentia, — dar' de alta parte este risipitoriu la edificári.

Intre altele, edificiulu gimnasiului de statu din Bud'a a constatu 800,000 fl. (Trefort: numai 600,000 fl.) apoi bine! fia 600,000, dice Schwarz, cându in Prussi'a cele mai solide gimnasii constau 80,000 de taleri. Ce e dreptu directorulu are locuintia din 10—11 odái, dar' acést'a nu este o neapertá recerintia a invetiamentului. Gimnasiulu din Pest'a a fostu preliminaru cu 150,000 fl. si a constatu 400,000 fl. si totusi nu este corespondiatoriu. Ací constá incalditulu cu lemne 500 fl.; pe anu, acél'a n'au fostu bunu, s'a introdusu incalditulu cu apa, care numai machin'a singura a costatu 28,000 fl. iér' incalditulu pe luna numai 500 fl. afara de aceea chiaru in feriile craciunului cându nu este nime in scóla inca trebuie incalditu cá se nu inghietie ap'a in tievi etc. Dar' elu cu tóte acestea crede ca pe viitoriu se va indreptá ministrulu, si in acést'a speranti'a-i votéza budgetulu. (Multiamescu! Trefort).

Molnár Aladar, eara-si omu de specialitate, din part. guvern. si cu bugetulu de astadi aru fi in stare sa arete mai mare progresu, numai planulu de invetiamentu sa fia altulu mai practic. Bani n'avemu cá sa continuámu metodulu de astadi, — inse minte si cunoscintie suntu in abundantia in ministeriulu de culte (ilaritate) acelea sa se ingrigésca de reforme reali . . .

Nici unu oratoru nu póte destulu accentuá, cumca magiarisarea nu se propaga de ajunsu prin scoli. Tóta speranti'a este in inspecto-

rii de scóle, cari de aci incolo cá membri ai comisiuniloru administrative nu voru fi restrinsi numai a se rogá, ci au dreptu a dispune.

P. Szatmáry Károly afla celu mai eficace modu de magiarisare prin institutele filantropice, si arata cu cifre ca in cele din Pest'a, intre 10 copii crescuti acolo 8 suntu slovaci si 2 jidani, si cându iesu de acolo toti suntu magiari si buni patrioti. Eata acést'a este celu mai eficace mijlocu de a paralisá nefertilitatea rasei magiare in decadentia. Pe semne Szathmáry cu tóte ca se ocupa si cu istori'a naturala nu cunoesce insusirile puiloru celor de cucu.

E. Simonyi voiesce sa intréca pe Szechenyi, elu pretinde cá statulu sa infintieze asiluri de copii (kisdédóvada) in tóte comunele, acolo se póte straplantá mai usioru limb'a magiara in fragedii copilasii slovaci, románi etc.

Borlea cu chart'a colorata presentata prin guvernulu despre % celoru ce frecuentéza scóla dupa municipii — in mâna, aréta ca acolo stá mai reu invetiamentulu unde a fostu administratiunea municipieloru in mâni magiare, cari au impededu nesuntiele de cultura a poporului. Imputa guvernului ca prin organele sele seduce poporulu cá scolile confessionali sa si le prefaca in comunali, ca atunci nu voru avé a suportá sarcinele scólei, cându apoi dupa ce s'au prefacutu scólele, totu poporulu platesce pe invetiatoriu inse guvernulu denumesce invetiatori cari nu pricepu limb'a puiloru, din care motivu parinti nu-si dau copiii la scóla, ear' invetiatorii magiari cá sa-si mai stemperé superarea petrecu tóta diu'a in birturi. Invetiatorii acést'i altu progresu nu sciú aretá, decâtu ca si-lescu pe copii cá mergendu acasa sa nu mai salute pe parinti cu „buna diminétia“ ci cu „jó reggelt kívánom“ (Helyes, helyes, din mai multe parti) „Apoi déca si ast'a-i „helyes“, dice Borlea nu sciú ce aru dice domnii cu „helyes“, de cum-va stramutandu-se impregiurárele, invetiatoriulu muscalescu aru porunci copiloru cá in locu de „jó reggelt“ sa intempine pe parinti cu „Zdraostvitye“! (ilaritate) apoi totu cu acél'a dreptu aru poté-o face acést'a muscalii, cu care o faceti dvóstra — cu dreptulu celui mai tare, cu poterea.*)

Lui Borlea nime nu i-a respunsu ad rem, numai cu frase góle, cari tóte incungiurau esentia.

Tanárky dice cumca invetiatori magiari numai in acele comune din comitatulu Hunedórei a denumitu guvernulu, cari de origine suntu magiare, inse romanisati (eloláhosodott) dejá, dar' si acolo numai la cererea loru.

Helpy cá nascutu in Ardealu dice ca elu cunoesce bine referintiele de acolo, si románi sa nu astepte tóte dela guvernulu, ci sa urmeze pe conatiunalii lui, pe magiari, cari tóte acele institute frumóse de invetiamentu magiare ce suntu in Ardelu le-au infintiatu din contribuirile loru proprii, faca si románi asemenea, inse ci nici chiaru Asociatinnáa pentru lit. si cult. pop. rom. nu o poteau infintia de cum-va nu erau doi ma-

*) Vedi discursulu intregu mai la vale. R.

giari cari au contribuit mai multa decâtu toti românii.

Nu știu cari sunt magiarii pe cari-i întielege Helfy, dar' aceea știu ca Metropolitii Siulutiu și Siagun'a au contribuit sumele cele mai mari, — apoi mai departe nu știu unde și din ce familia magiara s'a nascutu Helfy, dar' acea un'a eara-si o știu pozitivu, cumca doi frati de mama și de tata ai lui Helfy, unulu cu numele originalu Heller cela-laltu că Helfy numai in lun'a trecuta scosi din închisóre preventiva de 1/2 anu au statu inaintea tribunalului criminalu din Oradea-mare pentru crim'a de „falimentu falsu“, pentruca firm'a lor, inceptuta inainte de câti-va ani cu 8000 fl. a bancrotatu cu peste 300,000 fl. și cumca pe companistulu lui Heller l'au judecatu că vinovatu la închisóre de 2 séu 1 1/2 anu, pe Heller (intru a cârui aপরere avocatulu s'a folositu chiaru și de nimbulu familiei, sustienutu prin deputatulu Helfy) l'au absolvatu din nesuficienti'a probelor, ear' pe celu mai micu că pe comis numai, l'a dechiaratu nevinovatu, — apoi acesti frati ai lui și astadi sunt jidovi nebotizati . . . .

Au mai reflectatu lui Borlea pe scurtu Molnár Aladar și Varady Gábor, toti la incheierea vorbirei cu scopu de a castigá aplause, inse de asta data cas'a i-a remuneratu cu recéla. A voitu la altu objetu sa reflecteze nu știu ce și Stup'a, inse nu i-a permis presiedintele.

Unu renumitu pedagogu din Satmariu — alesu de români, — care cându a inceptu a fi deputatu erá cu pinteni la calcáie, péna de cocosiu in ciupérca și „makra pipa“ in dinti, unu barbatu in genere cunoscutu de „okos ember“ cu scopu de a folosi nationalitatiloru cari se plángu ca la denumiri suntu preterate, a propusu, cá: sa se indrume ministrulu cá in scolile elementari sa se propuna obiectele in tóte scolile „si“ in limb'a magiara. (ilaritate.)

Trefort numai decâtu i-a reflectatu ca legea nu va permite asiá ceva.

Iéra Schwarz multiamindu-i pentru „zelulu“ manifestatu pentru natiunnalitatea magiara, i-a oblervatu, ca acestu „si“ aru constá milióné fâra cá magiarisárei se folosésca, pentru ca l-iu nici invetiatorii nu știu toti ungresce, apoi mai comicu lucru nu se póte cugetá decâtu cá unu invetiatoriu care nu știe ungresce se propuna in acea limba la nisce copii cari insisi nu o cunosc, 2-a déca chiaru aru și sci invetiatorii ungresce, déca copii nu pricepu limb'a propunerii, atát'a inseamnă cá aru vorbi invetiatoriu numai paretiloru.

A dóu'a di apoi dlu Domahidy Pista — acest'a este numele acestui intieptu — si-a revocatu propunerea, si re bene gesta s'a dusu cátra casa, cá se primésca ovatiunile alegatoriloru pentru acestu faptu patrioticu. . .

Tóte cá tóte, dar' atátu de necrutatoriu fatia de Trefort totusi nime n'a fostu cá Helfy, care mai resuscitându caus'a de já macinata a esarendárei averiloru fondului studioloru a pretinsu cá si acestea averi se intre in bugetu, si socotile sa se substérna in totu anulu camerei, mai descoperindu, ca ministrulu si in anulu acest'a a datu in schimbu o casa a mentionatului fondu, situata in loculu celu mai avantajos a cetátiei Pest'a — contelui Zichy pentru o casa din suburbu de valóre mai mica cá a fundului, si inca i-a mai platitu o suma insemnata.

Ministrulu iritatu a protestatu contra acestei insinuatiuni tendentióse dechiarându-o de calumnia, — a trei'a di inse dupa ce l'u mai impunsesse si E. Simonyi vine cu raportulu,

ca elu in acésta cestiune in tempulu mai recentu a facutu raportu si Domnitoriului cá patronului aceloru fonduri, si ca, da a schimbatu o casa cu unu etagiu din cetate cu alta casa iéra-si cu unu etagiu alui Zichy din suburbu, si fiindu-ca fundulu celei capetate e mai de dóne ori cá alu celeilalte, si fiindu-ca dupa pretuire ceeae mai buna decâtu asta, — a mai datu inca pe deasupr'a 88,000 fl. totu-odata pune la dispositiunea casei áctele referitórie la acestu schimbu. Inse Madarász a aflu ca intre acte nu se afla cele mai esentiali adeca pretuirile, si din considerare ca in suburbii nu prea suntu astadi case cu unu etagiu pe teritoriu de 800 stángenii □ (atát'a se dice a fi fundulu mentionatei case) care se ajunga 88,000 fl. prin o interpelatiune pretinde astadi ca ministrulu se substérna si acele documente. . . . .

Ómeni malitiosi! nu se multiescu cu suferintie infernali de 8 dile ci inca voiescu sa le mai continue. . .

Din dotatiunea bisericiloru inca se detrage pe anulu viitoriu 5% si asiá pentru biseric'a gr. or. in locu de 100,000 fl. s'au votatu numai 95,000 fl.

Berzeviczy Egyed a propusu cá acésta suma sa se radice la cea de mai nainte — cu totulu pentru 6 confessiuni 310,000 fl.

L'a spriginitu Cosm'a, Gebbel și Vörös Pál.

Ministrulu a disu ca elu a trebuitu sa faca reduceri cu orice pretiu, si aci fára nici unu scopu, séu religianariu séu politicu, a propusu detragerea acestoru 5%, inse elu lasa la intielepciunea casei se o primésca séu bá.

Referintele Kautz nu primesce propunerea din consideratiuni financiali. Wahrmann (findca pentru jidovi in proportiunea lor numerica numai 5000 fl. erá preliminaru, — acum 4750, — cá sa nu se védia si de aci numerulu celu neinsemnatu a poporului alesu) nu primesce propunerea, pentru ca elu de-si e membrulu unei confessiuni interesate la acésta puse-tiune, voiescu cu tempulu cá acésta dotatiune sa dispara din bugetu. Rara marinositate dela acestu jidovu! a abdice de 4500 fl. unu poporu care lui Haynau in câte-va óre a numeratu unu milionu de florini. . . . .

Acestea inse tóte nu erau in stare sa strice causei, de cum-va nu se sculá deputatulu romániloru din Mercurea: Moricz Pál, cá si densulu cu autoritatea si influint'a ce o are la maiortate se pretinda sustienerea preliminarului.

Ast'a a causatu de la votare cu o maiortate fórte neinsemnata a caduutu propunerea lui Berzeviczy.

Si asiá archidiece's'a pe anulu viitoriu va capotá cu 5% cam 2500 fl. mai putienu ajutoriu de statu decâtu pána aci.

Acést'a fapta a deputatului loru negresitu va produce mare insulfetire intre alegatorii dela Mercurea. Sa traiésca!! . . .

Eata ca ocupaiu pré multu spatiu si inca nu terminaiu nici cu bugetulu cultelor, — dar' totu atát'a, de asta data fia de ajunsu.

Sp. . . . .

Bucuresci 27 Novembre.

In siedinti'a de eri ministrulu esterneloru dlu N. Ionescu a respunsu la interpelatiunea, ce i s'a facutu in cestiunea atitudinei Romaniei fatia cu complicatiunile din orientu.

Interpelatorulu dlu Nicu Blaremburg, pretinde, ca interesulu Romaniei aru fi a se alipi cátra Turci'a. Respunsulu ministrului suntu cele mai clare si mai lamurite cuvinte, pe care acestu omu in viét'a sea le-a rostitu. Resumatulu respunsului este, ca românii suntu hotariti a remáne neutri, de óre-ce nu-si potu versá sângele pentru „moribundu“, si nu au

nici o comunitate cu popórele din orientu; déca impregiurárele i-aru silí sa intre in lupta, ei nu se voru luptá decâtu pentru intregitatea si drepturile tierei.

Acésta declaratiune a guvernului aru puté sa linistéca spiritele, cu atátu mai multu, de óre-ce se scia ca Pórt'a a declarat, ca trupele otomane se voru tiné in defensiva si, chiaru déca rusii aru trece Prutul, ele nu voru trece Dunarea. Cu tóte aceste circuléza o multime de sgomote prin orasiu: dovada ca spiritele suntu neliniscite. „Se dice“ ca arhivele se voru mutá la Tergoviste, ca „Daci'a“ si-a impachetatu valorile spre a le trimite la Berlinu si apoi a se mutá administratiunea centrala la Tergoviste: „se dice“ ca cele mai multe familii boieresce suntu gat'a spre a plecá din tíera, „se dice“ chiaru, ca aru fi vorb'a sa se mute capital'a la Tergoviste. — Puteti fi inse incredintiati, ca pána astadi tóte aceste si altele de felulu acést'a suntu numai sciri de sensatiune. Lumea e neliniscita; ea nu mai crede, ca resbelulu se va puté evita: toti dorescu, astépta si speraza inse, ca puterile, fia in conferintia, fia afara de dens'a, voru garantá neutralitatea Romaniei. Astfelu pána la diu'a, in care se va intruni conferintia, totulu este nehotaritu.

In vremea acést'a trebile se „ingrósia in launtru.“ Ministrulu de justitia a cerutu dela curtea de cassatiune se suspendeze pe membrulu ei T. Rosetti, unulu dintre fostii ministri dati in judecata. Curtea de cassatiune a luat in unanimitate hotarirea de a nu-lu suspendá, de óre-ce procesulu nu e inca adusu inaintea judecatoriloru. Cu câte-va dile in urma comitetulu numitu „de salut public“ cere dela senatu pe cei trei membri ai sei, de asemenea fosti ministri dati in judecata. Dupa o discutiune de patru dile senatulu, tienendu séma de impregiurárele de astadi, a luat o hotarire seriósa si fára a prejudecá in cestiune, a incuviintiatu cererea comitetului. Astfelu nu mai e vorba nici de caderea ministeriului, nici de disolvarea senatului.

Ve veti intrebá, cum e cu putintia, cá in diu'a de astadi ómenii sa se fremente cu asemenea lucruri. Toti ómenii seriosi se intréba. Indata inse, ce vomu tiené séma de incurcal'a sociala, in care e Romani'a, va trebui sa ne incredintiámu, ca nu póte se fia altfelu: suntu in acésta tíera prea multi ómeni, cari nu știu „de ce e vorb'a,“ si tocmai pentruca vremile suntu, precum suntu, se bucura ca potu face intrensele, ce alta-data nu s'aru putea. De óre-ce camer'a si guvernulu banuiescu ca curtea de cassatiune nu va impartasi vederile comune in cestiunea vinovatiei ministriloru dati in judecata, mereu erá vorb'a de a se créa o curte de cassatiune anume pentru judecarea ministriloru. Multa vreme se dicea, ca se va mai adaugá inca o sectie la cele dóne de pána acum, numindu-se in acésta sectie ómeni, in care guvernulu „are incredere.“ Acum inse planulu s'a schimbatu. Comisiunea bugetara propune a se face economii reducendu-se siepte membri din curtea de cassatiune. Astfelu aru remáne numai o sectie din 10 membri.

Intiegeti prea bine, ca intempandulu se si acést'a, Romani'a a intratu in revolutiune si a datu cea din urma dovéda despre lips'a de putere de viétia. In scurta vreme vomu vedé „ce-i si cum“: deocamdata e bine sa ne indoimu si sa sperámu.

In totu casulu — Romani'a nu are pentru ce sa se bata si cu atátu mai putienu e dispusa de a se bate.

Discursulu

dlii Sig. Borlea, tienutu in adunarea deputiloru dietei ung. din 4 Dec. a. c. la desbaterea gen. asupr'a bugetului cultului si instruct. publ.

Dechiarandu eu la desbaterea gen.

asupr'a bugetului preste totu, ca nu primescu acestu bugetu, nu mai pótemu avé cugetulu sa mai vorbescu la acestu objetu; inse chart'a ce a compusu si impartitu dlu min. de culte si instructiune, pentru infatisiarea tipica a stárei invetiamentului poporale in patria, m'a facutu a-mi schimbá cugetulu si asiá vinu a rogá pre onor. Casa, sa-mi dee ascultare si atentiune pentru putiene minute.

Dlu condeputatu George Popu a enunciatu de curendu in acésta casa, ca onorabilele ministeriu in caus'a invetiamentului poporale la nemagiari, si anume la români, nu face nimic'a; si spre a dovédi acést'a, ca adeca nu lucr'a nimic'a, densulu a adusu mai multe date speciali. Acést'a eu a-si fi in stare a continuá, aducendu si din a mea parte asemenea date, si aci a-si puté se amintescu, cum on. cáarma inca dela anulu 1874 a primitu dela supremulu locu inviatiunea, ca in Caransebesiu, unde românii suntu cei mai multi, se radice gimnasiu, cu atátu mai vertosu, cáci acolo edificiu, construitu pre banisiorii romániloru, de já este gat'a si asiá dara nu mai recere spese, totusi acelu gimnasiu nici pána astadi nu esiste!

Dar' n'o se continuu a insirá de acestea; cáci marturisescu, ca nu de aceea m'amu sculatu, cá se spunu si aretu ca guvernulu n'a facutu nimic'a, fiinduca eu — de cum s'a instalatu ministeriu magiaru nici n'amu asteptatu dela elu cá se faca ceva pentru cultur'a poporului románu, ci m'amu sculatu cá se aretu ca guvernulu a facutu ceva, dar' a facutu tóte din adinsu spre impededarea invetiamentului la poporulu románu! Acést'a voiescu a adeveri prin casuri si fapte speciali.

Se scie — intre altele, ca fostulu întâiu regimentu románu de granitia — in Transilvani'a, si fostulu alu trei-spre-diecelea regimentu románu de granitia, ce jace impregiurulu Caransebesiului, dispunu de fonduri ale loru proprie fórte considerabili, pre cari voru sa le folosésca pentru scóle; dar' on. stapánire feliu de feliu de impededári li pune, specialminte celoru din Ardélu le dicea, ca nu va permite sub nici unu cuventu, cá scólele sa se statorésca cu caracteru confesionalu, si nici n'a permis a se infintiá o scóla, pána nu s'a abandonatu caracterulu confesionalu. Iér' acum'a, dupa ce scólele s'au radicatú fára caracteru confesionalu, guvernulu pretinde, cá in scólele radicate si sustienute cu banii aceloru ómeni, elu se numésca pre invetiatori, si acolo a impinsu lucrulu, incátu acei ómeni, cari in acele párti conducú afacerile instructiunei poporului, se alerge ca plansóre la treptele tronului. — Credu eu ca d-vóstra iér' o se diceti, ca acelu pasu a fostu anti-constitucionalu! Dar' — bine, ce erá se faca bietii ómeni?! Destulu ca, prin acésta esperintia intieptiti cei din Caransebesiu, séu adeca din fostulu alu trei-spre-diecelea regimentu románu de granitia, nu voru se auda de scóle fára caracteru confesionalu, ci se apucara se-si deschida pe banii loru proprii scóle cu caracteru confesionalu; dar' ministeriulu nu permite acést'a ci impededca deschiderea de scóle, si inde-siertu umblara in acést'a privintia deputatiuni pe la densulu; elu sustiene ca — nu este permis; dar' de ce nu? acést'a cu greu va mai sci o cine-va, afara dóra de dlu ministru!

Dar' — sa mergemu mai departe, pe altu terenu. In Transilvani'a organele guvernului, de buna séma din indrumarea guvernului — au inceptu a capacítá, resp. a amagi pre poporulu románu, cá — sa-si prefaca scólele confesionalu in comunali si atunci guvernulu va radicá pre banii sei palate de scóle si totu elu, guvernulu, va platí si pre invetiatori; cu unu cuventu, atunci poporulu va scapá de tóte spesele pentru scóla. Se întielege

ca bietulu poporu seracu si storsu prin multele dări pre multe locuri s'a datu amagitu, prefacendu-si scólele confesiunali in comunali; dar' — o patira, ca si acum'a incaséza din spatele loru cele 5 procente adausu scolare de contributiune, si asiá, privindu la slab'a dotatiune ce au in acele párti invetiatorii, totu poporulu trebuie sa-si sustiena scólele, ier' guvernulu prin ómenii sei numesce pre invetiatori, si apoi -- ce mai invetiatori!

Eu inca anu, la ocaziunea desbaterii asupr'a bugetului, cându mi-amu radica vocea in acésta privintia, amu respicatu ca, dupa ce cártile scolari ni le-ati confiscatu, invetiatorii ni-iatu alungati, onorabilulu guvernulu acolo va duce lucrulu, încátu adi-mâne prin comune curatu romanesce se voru aplicá invetiatori straini, ce nu picepu limb'a poporului. Acésta profetia sinistra a mea dejá pâna acum s'a implinitu, cáci dejá in comitatulu Hunedórei si anume in comunitátele Beregszó, Bácsi, Bakosd, Puj, Keresztur, Solymos, Pertes, Zajkány, si altele mai multe, totu curatu române, s'au pusu astfelu de invetiatori. (O voce striga: Dar' acelea suntu totu comune magiare!) Asiá dieu; é'n pof-timu sa mergeti sa vedeti, cáti magiari ve-ti aflá in ele! Dar' in sa dvóstra li-ati magiarisatu numele si asiá, vorbindu cátra dvóstra ungresce, le-amu disu pre ungeria. De-mi ve-ti permite sa vorbescu romanesce, apoi le voiu numí cu numele loru románu. (Strigare: A ceea nu se póte!) Amu dis'o din adinsu; a-ti facutu cu posturile invetiatoresci intocmai cá la tribunale; a-ti numitu la románi invetiatori, cari nu sciú o vorba romanesce. Si acum póte on. Casa sa-si intipúiesca ca, ce felu de progresu are sa faca acolo cultur'a poporului, unde invetiatoriulu nu scié sa vorbésca cu scolarii; cu cáta placere 'si voru tramite acolo parintii la scóla pre copii, si cu ce placere copiii voru alergá la scóla, si — bietulu invetiatoriulu déca va fi omu de tréba, ce mare pofta va avé cá sa instrueze pre copii cu cari nu scié vorbi! Vedi bine, ca pre parinti ii constringu prin glóbe de bani, a-si maná copiii la scóla, dar' copiii cam mergu pe lângá scóla intr'alta parte; cáci ce sa-si caute la o scóla, unde nu numai ca nu potu sa invetie nimic'a, dar' nici nu potu sa se intieléga o vorba cu invetiatoriulu; dar' si invetiatoriulu intru melancholi'a sea, cea mai mare parte a tempulu o petrece in cárcima! (Ilaritate mare.) Si acést'a apoi dvóstra numiti instructiune populara. — Ear' déca se intempla ca cutare comuna sa radice plansóre pentru astfelu de mesura siuchiata, cei ce se plángu, devinu arestati dicendu-li-se ca suntu rebeli. Amu spre acést'a esemplu in comun'a Zsákány. S'a pusu ací de invetiatori románilor unu d. Farkas János, carele nu scié unu cuventu romanesce, si mi s'a pusu a silí pre copii, cá in locu de „buna dimi-néti'a", sa salute pre parintii loru cu „jó reggelt kivanom!" (Pré bine!) Mi pare reu, ca se afla si aici, in acésta casa de aceia, cari tienu de bine acést'a procedere nelegale. Déca asiá aru fi bine apoi eu intrebú: Déca aru vení tempulu cá in scólele magiare sa se puna invetiatori muscali si acesti'a aru silí pe copiii magiari cá in locu de „jó napot" se salute cu „sdravstvujte" — óre fire-arú si acést'a bine. (Ilaritate viua!) Vi repetu, ca-mi pare fórte reu, ca se afla si aici in acést'a casa de aceia, cari dicu ca absurdulu si nelegalulu este bine; cáci eu me asteptámu ca astfelu de abusu sa se condamne, ier' nu apróbe (Sgomotu mare; strigári: S'audimu!) Pentru ca, binevoiti a observá, ca pre acelasi temeiu de dreptu, adeca pre basea puterii si volniciei, cu tempulu vi se póte intemplá si dvóstre aceiasi nedreptate, si óre — dice-ve-ti si atunci

ca este bine asiá? — Destulu ca acelu numitu invetiatori sermanulu in melancholi'a sea 'si petrece tempulu prin cárcime, ier' locuitorii comunei s'au adresatu cátra senatulu scolare cu ro-garea, cá se binevoiesca a le numí altu invetiatori carele se scié limb'a romána. Senatulu scolare a subster-nutu aceea replica prelángá reportu speciale ministeriului de instructiune, ier' acést'a a dispusu, ca suplicantiloru se li se intenteze procesu criminale pentru turburarea de pace! (Fórte bine!) — Asiá mi se pare, ca ori ce plansóre se aduce aici pentru nelegiuri, maioritata apróba sanctionándu nelegiurile!

Presiedintele: Onorabile Casa! Mie mi se pare discusiunea fórte seriósa, si de aceea ve rogu, cá se nu totu intrerumpeti pre vorbitoriu. (Aprobare viua si ilaritate.)

Borlea continua: Ca románii, atátu in Ungari'a cátu si in Transilvania de multu tempu nu suntu proprii loru stapáni, si ca stau sub tutela, acést'a o scimu cu totii. (Csatár Zs striga: Dar' nobletia romána?) Onorabilulu d. deputatu vorbesce acum'a despre nobilime; dar' nu de aceea este vorb'a ei de instructiunea poporului (Strigári: S'audimu!) si adevverulu celoru dise de mine se ilustra prin acést'a charta, carea face viua marturia despre tutel'a sub care amu statu si stámu si astadi. Avemu — dorere, fórte masteri curatori. Binevoiti a luá la mâna acésta carte si ve veti convinge de acestu adevveru. Eaca, priviti d. e. impregiurulu Devei, comitatulu Hunedórei. Nu se póte negá ca acestu comitatu este unulu dintre cele mai binecuvantate dela natura, dar' din privintia culturei poporului elu este celu din urma celu mai intunecat vapsitu. Si — tocmai ací s'a pusu guvernulu se faca lumina prin numirea de invetiatori cari nu sciú limb'a poporului! Uitati-ve apoi numai decátu la Baia de Crisiu in comitatulu Zarandului. On. Casa va sci, ca poporulu Zarandului este multu mai seracu decátu alu Hunedórei, totu in privintia instructiunii poporali acestu comitatu dupa acést'a-si cartea sta multu mai bine cá alu Hunedórei si celelalte comitate locuite de románi, si ce óre este caus'a? Nimic'a alt'a decátu ca in Zarandu, cá si in Fagarasiu in fruntea administratiunii au statu barbati románi, cáruru a succesu a paralisá tendintia guvernului impededatorie de cultura; pre cându prin comitatele unde n'au statu románi in frunte, acei'a nu numai ca n'au paralisatu pre ministeriu, dar' inca l'au intrecutu! Tocmai pentru acést'a inse, comitatulu Zarandului a trebuitu se fia nimicitu, si administratiunea in Fagarasiu luata din mânilé române. Pof-timu acum'a a ve aruncá privirea asupr'a fundului regiu, unde locuiescu totu atátu de desi románii — incependu dela Orescia, preste Sebesiu, Mercurea, Sighisóira si Brasiovu; aceste párti presenta pre acésta carte tóte cea mai luminata colóna, adeca cu preste 90 procente de copii la scóla. Nu potu dice ca sasii aru fi fostu cându-va tare inamorati de noi, si nici aceea nu afirmu ca ei aru fi sacrificatu fórte multu pentru cultur'a poporului románu, dar' trebuie se recunoscú adevverulu, ca ei in tempulu mai nou n'au impededatu invetiamentulu poporului románu, n'au impededatu cá románii ei insusi sa se cultiveze. Ací se vede, ca románii, déca nu li se punu pedece, sciú insusi sa se cultiveze sciú se aduca la flóre invetiamentulu poporului románu.

On. Casa. Acésta este unu atestatu, si inca unu fórte miseru atestatu alu guvernului, unu atestatu ce vede-se ca — in ce modu si mesura elu inainta cultur'a popóreloru nemagiare. D-vóstra aveti parol'a, ca magiarulu este chiamatu a propagá cultur'a si civilizatiunea in orientu; pardonati-me, dar' eu nu potu crede,

ca popórele din orientu se dorésca o cultura cá acést'a, pre care vi-o indegetai. Pentru un'a astfelu de cultura crestinii din oriente au fostu siliti a apucá arm'a in contr'a barbarulu de turcu!

Amu convinctiunea, ca de si provocai date speciali, anumii comune si persóne, si chiaru cu acésta carta a on. ministeriu vi-amu justificatu gravaminile mele, dvóstre totu veti combata si respinge tóte, precum pururi'a a-ti facutu — prin aceea ca, veti dechiará tóte, aici si prin foile dvóstre — de scorniture. Inse ori cátu veti respinge aceste in modulu indatenatu, totusi — faptele remánu fapte, cari prin denegare nu se potu sterge, si cari mai curendu séu mai târdiu se resbuna de sine, precum vedemu acést'a astadi in Turci'a, unde faradelegile trecutulu atátu de amaru se resbuna!

Dupa tóte acestea dechiaru, ca nu votezu bugetulu ministeriului de culte si de instructiune. —

Din Bucuresci i se scrie lui „Pest. Ll." la 4 Decembre despre situatiunea de acolo:

Conflictulu intre senatu si ministeriu s'a inlaturatu prin interventieuna principelui Carolu. Acést'a a chiamatu la sine pe domni Cogalniceanu si Dim. Ghic'a si i-a induplecatu a-si pune tóta influintia pentru a dispune pe senatu in favorulu guvernulu adeca pentru acuzarea favoritoru de mai inainte ai principelui — a ex-ministriloru. Dupa acést'a Cogalniceanu si Dim. Ghic'a au incetatu cu opozitiunea. Ea devenise fára scopu dupa ce principele le dise ca in momentulu actualu nu póte se schimbe ministeriulu ori cari aru fi conditiunile, si asiá senatulu s'a invoitu eri dupa am. cu urmarirea ex-ministriloru Catargiu si Cantacuzenu. Lips'a financiale si panic'a cresce pe di ce merge, guvernulu ia dejá banii din cassele de di ale drumurilor ferate pentru ai folosi spre scopurile armatei. Tóte platile s'au sistatu. Celu mai insemnatu bancariu in Bucuresci, domnulu Iaques Poumay, a comisú eri o sinucidere. Multe familii parasescu capital'a si tier'a pentru a se sustrage dela periculi unu resbelu.

Totu acestu corespudentu scrie la 5 Decembre:

Artileria divisiunii a dóu'a din Bucuresci a plecatu la Calafatu, pentruca turcii au inceputu se faca din Vidinu (vis-a-vis de Calafatu) unu podu de pontone preste Dunare. A plecatu artileria dar' e alta intrebare ca cându va sosí. Pána la Slatin'a ea va merge cu trenulu, dara dela Slatin'a pâna la Calafatu calile suntu desfundate. Voru trebú sa se prinda multi boi inaintea tunurilor si si atunci voru fi de lipsa mai multe dile pentru acésta cale scurta.

Pórt'a a aretatu guvernulu de aici, ca ea eventualu va trebú se tréca Dunarea nu numai pe la Vidinu ci si pe la alte puncte. Din punctu de vedere strategicu acést'a e corectu, cáci dupa perfectionarea tunurilor moderne tiermurele dreptu alu Dunarei la diverse puncte e pe deplinu predominata de terenulu inaltiatu alu tiermurelu stángu. Cu deosebire e acestu casu la Vidinu. Fortarétia turcésca se póte distruge totalu din Calafatulu situatu pe inaltimea tiermurelu Dunarei cu o bateria de câmpu numai de 12 punti.

Din orasiere pe lângá Dunare ale Romaniei fugu numeróse familii mai avute in interiorulu tieri, din Bucuresci multe familii in tieri straine. Si princes'a Elisabet'a va merge in dilele aceste la Tergoviste, unde se va transportá si archiv'a statulu spre a fi asigurata. Tergovistea e vechi'a capitala a tieri si e situata in mijlocu, ceva spre nordu dela Pitesci si Ploiesci, la pólele Carpatiloru. Dejá positiunea sea naturale se póte numí

celu putienu in comparare cu alte orasie din tíera o fortarétia. Prelángá acést'a Tergovistea se va intári cu siantiuri.*)

R o m a n i ' a .

S E N A T U L U .

Siedintia dela 21 Novembre 1876.

Presiedintia dlui v.-presiedinte M. Cogalniceanu.

Siedintia se deschide la 1½ óra dupa amiédi, fiindu presenti 46 dni senatori.

Se da cetire sumarulu siedintiei precedente care se aproba.

Dlu Desliu intréba ce resultat a avutu anchet'a parlamentara numita pentru cercetarea ultimeloru alegeri generale de senatori la districtele Iasi si Romanu, si róga pe biurou a insiste pe lângá comisiunea de ancheta respectiva a-si depune mai in graba raportulu cá sa nu remana a-cele districte veduve de representatii loru.

D. Vice-presiedinte promitiendu ca biuroulu va luá dispositiuni pentru acést'a, comunica ordinea dilei care este continuarea desbateriloru asupr'a adresei camerei deputatiloru relativu la cererea de autorizare de a se tramite inaintea comitetulu de acuzare fostii ministri si actualii senatori dd. Lascaru Catargi, generalu I. Em. Florescu si G. Cantacuzino si invita pe dlu Apostoleanu a luá cuventu cá celu dintáiu in scrisu.

Dlu Apostoleanu (suindu-se la tribuna). Dloru senatori, in vederea varieloru argumente ce s'au adusu de onor. preopinenti, intielegeti cátu de defícila este positiunea mea.

Eata prim'a idea care s'a sustienutu de d. Gianu. S'a disu ca in cestiunea de fatia a autorizárei, Camer'a este singura in dreptu de a-si esaminá competintia sea. Dlu ministru alu lucrárilor publice ne-a spusu ca cestiunea este grava cáci este tempulu de a se consacrá si la noi principiulu responsabilitátei ministeriale, ca ací este vorb'a de o prerogativa a tieri, si ca nu este necesaru cá guvernulu sa vina inaintea senatulu cu acésta cerere de autorizare. Voiu cautá a respunde in parte la fia-care din aceste asertiuni. Noi nu putem sa admitemu opiniunea dlui ministru alu lucrárilor publice.

Ni s'a spusu de dlu Gianu ca avem si precedente in acésta materia! Mi veti permite inse a spune ca nimicu din tóte acestea nu este corectu. Procedur'a care este adoptata la noi pentru corespudenti'a intre cele dóue corpuri legiuitóre este óre aceeasi cu cea admisa in Engliter'a? Eu afirmu positivu ca nu; si ca prin urmare nu trebuie sa copiámu atátu de servilu procedurile introduse in state straine.

Ací dlu Apostoleanu citéza unu importantu pasagiu diatr'unu autoru englesu asupr'a proceduri urmata in parlamentulu englesu cu ocaziunea presentárei unu projectu de lege. Noi nu trebue sa facemu abnegatiune de institutiunile nóstre si sa imitámu totu ce facu strainii.

Situatiunev apoi a ministeriului in Engliter'a este asemenea diferita. Ni s'a vorbitu de precedente: Eu, cu multu respectu, voiu inlaturá acele precedente. Déca cu ocaziunea dárei in judecata a ministeriului dela 1860, biuroulu camerei au facutu acésta comunicare, reu s'a procedatu. Sa nu vorbimu dara de aceste precedente fia ele emanate dela ori ce guvernulu.

In mijloculu lupteloru estreme calea mijlocie este corecta intr'adeveru asiá cum ne-a disu dlu Gianu, dara cându gasimu adevverulu in un'a din aceste estreme nu trebuie sa-lu mai cautámu in mijloculu loru.

Dupa mine, intr'unu regimu constitutiunalu nu este permisú unu

*) Coresp. nóstra spec. reduce tóte aceste la valórea loru reale. R.

corpu constituitu de a trece preste limitele trase de lege si a-si mari cer-culu atributiuniloru sele. Corpurile deliberative cari au cautatu sa treca preste acésta limita, au avutu totu-déun'a funeste consecintie, si me miru cându vedu tocmai pe dlu ministru alu justitiei sustienendu acésta teoria. Déca unu d. senatoru aru fi emisu a-césta opiniune, nu a-si fi fostu asiá multu surprinsu, dara cându ea este emanata dela capulu justitiei tierei atunci ea se agravezá si ia o insem-natate care póte avé o trista influentia asupr'a spiritului celoru cari 'lu a-sculta. Nu voimu sa trecemu preste limit'a cercului activitatiei nóstre pen-truca voimu sa mantienemu ecuil-brulu intre puterile statului. Dlu mi-nistru ne-a disu ca déca avemu tre-buintia de luminele dloru senatori cari suntu a se dá in judecata, sa fa-cemu o propunere in acestu sensu, ce-rendu cá acei d-ni senatori sa remâna in mijloculu nostru, cáci altfelu noi amu anihilá actiunea justitiei. Sa-'mi permiteti inse a crede ca, déca in locu de o asemenea propunere noi amu trece puru si simplu la ordinea dilei nu amu anihilá intru nimicu justiti'a. Nu este de temutu ca prin desbaterile ce facemu noi putemu impedecá cur-sulu justitiei.

Opiniunea dlui Gianu, ca déca nu amu acordá acésta autorizare, aru fi a nu recunósce dreptulu pe care 'lu are camer'a, este nefundata, pen-truca nu este demnu pentru noi de a ab-dicá la drepturile nóstre cá senatori, si a face abstractiune de ratiunea nó-stra. Tocmai déca camer'a are drep-turile sele si voiesce se fia respectate, si noi trebuie sa fimu gelosi de ale nóstre si sa nu le sacrificámu. D. mi-nistru alu justitiei este óre strainu de de-cisiunea curtiei din Ia-si? Scie ce s'a intemplatu acolo si nu trebuie dara sa ne tememu ca discutiunile corpu-riloru legiuitóre voru avé o inriurire asupr'a actiunei justitiei, dupa cum s'a objectatu.

Ceea ce m'a miratu mai multu este pasivitatea ministeriului ce a avutu in sesiunea trecuta cu ocasiu-neacestei'a-si cestiuini cându se discutá in camera. Astadi óre pentru ca s'a schimbatu capulu cabinetului trebuia sa se schimbe si conduit'a guvernului?

Conchidu ca decisiunea nóstra ori care aru fi nu va avé nici o in-riurire asupr'a justitiei.

Eata acum ce s'a opusu in sie-dinti'a de eri pentru a se sustiené opiniunea de a se tramite senatorii inaintea comitetului de acuzare alu camerei. S'a disu ca de óre-ce Con-stitutiunea prin art. 102 spune ca mi-nistrii se voru urmari in virtutea unei anume legi, si fiinduca nu avemu o asemenea lege si constitutiunea nu ne opresce, si mai cu séma cându avemu si dreptulu de a numi comisiuni par-lamentare, se póte constitui, asiá cum s'a constituitu, unu comitetu de acu-sare, care sa instruiésca afacerea. — Noi inse, dloru, vomu tiené comptu de impregiurárele cari au facutu con-stitutiunea, si vomu dice ca ea a voitu sa separe instructiunea de judecata; si ca nu trebuie sa cautámu in alta parte explicatiunea dispositiuniloru ei. Nu este mai corectu óre de a face in-terpretatiunea contraria? Datori'a ju-risconsultului este de a conciliá si ireconciliabilele chiaru, si prin urmare cându chiaru constitutiunea aru fi ob-scurea noi trebuie sa o esaminámu in intregulu ei si sa-i armoniámu tóte dispositiunile. Déca in virtutea con-stitutiunei, curtea de cassatiune are in-trég'a competintia de a judecá pe mi-nistri nu putemu si noi conchide ca de óre-ce are acestu dreptu are si dreptulu de a instruí caus'a de óre-ce nici o lege nu-'lu opresce dela acést'a?

O comisiune a camerei nu póte avé decátu dreptulu de a face instruc-tiunea pragatitóre iera nu de a luá

rolulu judecatoriului de instructiune, si nu aru putea esercitá acestu dreptu decátu in virtutea unei anume legi. Dar' suntemu noi in asiá positiune incátu sa fia necesitate de a creá o asemenea lege? Sa marturisimu ca camer'a a urmatu in modu precipitatu cu urmarirea acuzárei ce face. Ni s'a adusu exemple din state straine, si apoi ni s'a citatu o multime de auto-ritáti intre cari si Faustinu Hèlie, in-sa ni s'a citatu numai pe o parte acesti autori. Eu declaru susu si tare ca déca vomu considerá totu ce scrie Fau-stinu Hèlie in acésta privintia, 'lu vomu gási ca departe de a aprobá procedur'a cum s'a urmatu de camera, elu din contr'a sustiene tocmai opi-niunea contraria, opiniunea pe care o sustienemu noi. Legislatiunea francesa din anulu 1830, nu cuprinde nici de cum dispositiunile pe care a binevoitu dlu ministru a le espune in siedinti'a de eri. Autoritatea care judecá in Franci'a erá camer'a Pairiloru, cáci acésta camera erá unu corpu politicu si cu tóte acestea ea totusi nu in-struiá atacerea. Lucrurile fiindu ast-feliu pentru ce noi sa citámu autori cari au scrisu asupr'a unoru tempuri revolutionarie cum erá in 1830. De ce mai bine sa nu judecámu dupa au-torii cari au scrisu in cabinetele loru, departe de pasiunile politice.

Ací d. Apostolenu citéza mai multe pasagie din Faustin Hèlie si din alti autori francesi, din cari resulta inve-dératu ca o camera póte avé dreptulu de a acuzá iera nu si de a instruí. Pentru ce dara sa ne confundámu in precedente rele, in precedente de ace-lea cari s'au petrecutu in tempuri de revolutiune, si nefaste, si sa nu consi-derámu sciinti'a astfelu cum ne-o dá intielepciunea secolului alu XIX! De ce nu ni se spune si de procederea adoptata in Austri'a? In Austri'a in asemenea casuri se numescu dóue co-misiuni separate, un'a pentru acuzare si alt'a pentru instructiune, asiá ca a-cesste dóue lucruri nu suntu incredin-tiate in mâinele acelorasi persóne.

Ni s'a disu ca in legislatiunea nó-stra se póte fórte bine admite cá unu comitetu de acuzare sa faca totu-de-odata si instructiunea, deghidiánu-se acésta instructiune sub form'a unoru investigatiuni prealabile. D. ministru alu justitiei ne spune ca nu trebuie sa ne spariámu de puterea ce s'aru dá acestui comitetu.

Dara acést'a se facé in tempurile trecute cându sciinti'a erá in copilarie. Progresulu inse este in viitoriu si nici odata in trecutu. Se pote sustiené ca in acésta materie, cum s'a si facutu, curtea de cassatiune si instruesce si ju-deca in acelasi tempu atacerea, pentru ca sectiunea care instruesce se unesce apoi cu cea de a dóu'a sectiune si im-preuna cu dens'a judeca. Responsulu este ca alt'a póte se fia imparialita-tea pe care o póte avé unu corpu de magistrati cum este curtea de cassati-une, si alt'a aceea pe care o are unu corpu fragmentatu de pasiunile poli-tice.

Nóue ne e téma de peschisiti-unile pe cari le-arú face acestu comi-tetu, cându procurorii aru fi la dispo-sitiunea sea.

Nu este vorb'a de a se dá man-datu de arestare fostiloru ministri. Facu acésta intrebare inse. Astadi cându actulu de acuzare este facutu, pentru ce óre se cere a se mai face de cátra comitetu instructiunea?

Ni se dice ca de nu vomu votá acésta autorizare, unu conflictu imi-nentu si inevitabilu se va face intre camera si senatu. Eu inse nu vedu-nicairi acestu conflictu pentru ca noi nu dicemu ca camer'a a facutu reu ceea ce a facutu. Dicemu numai ca nu aprobámu acésta lucrare pentru ca asiá este conventiunea nóstra si facemu pentru ca tienemu la libertatea acestoru convictiuni. — Sa nu credemu ca prin

acésta procedura s'aru cimentá prin-cipiulu responsabilitátei ministeriale; ea nu aru face decátu a-lu slabí.

Suntemu noi óre unu statu de turburatori, si se póte ca cu ocasiunea celui mai micu incidentu sa se nasca con-flicte intre copurile legiuitóre si crisa ministeriala? Voimu óre se dámu o confirmatiune nedemneloru cuvinte pe cari lordulu Loftus le-a disu despre noi cându ne-a comparatu cu unu statu de intriganti si gat'a a perí in certuri cum a peritu Poloni'a?

Noi nu avemu nimicu de disu in contr'a acestei adrese, si nu dámu blamu camerei. Inse acést'a este opi-niunea nóstra si trebuie respectata. Nu trebuie cá ministeriulu sa sustiena onórea camerei infruntánu onórea se-natului.

Dupa acést'a d. Apostolenu ce-tesce mai multe pasagie din discursu-rile dlui Epurénu si Ionescu rostite cu acésta ocasiune in sesiunea trecuta a camerei. D. Ionescu se infiorá de pu-terea cea mare ce va dá comitetului de acuzare, acordandui se dreptulu de a face instructiune, si astadi d. Io-nescu cere totu contrariulu de ceea ce a sustienutu cá deputatu.

Pentru aceste cuvinte dara ve rogu sa faceti abstractiune de diferi-tele sípte ce se respândescu printre noi, sa nu ne tememu de conflicte ima-ginare, si sa trecemu la ordinea dilei votánu acésta emotiune:

„Fára a prejudecá intru nimicu prerogativele camerei deputatiloru si fára a impedecá urmarirea conformu constitutiunei, a fostiloru ministri dati in judecata, senatulu, mantienendu in acelasi tempu principiulu separatiunei puteriloru statului inscrie in consti-tutiune trece la ordinea dilei.“

(Semnatu) A p o s t o l e a n u.

Telegrama.

(serviciu specialu alu „Tel. Rom.“)

Budapest'a 1/13 Dec.

Camerei votá eri cumperarea ca-lei ferate orientali, dar' totodata, con-tra voiei guvernului, darea in jude-cata a culpabililoru pentru misielielle comise in trecutu la acésta intreprin-dere. Acestu votu trece de semi-votu de blamu Guvernului. Situatiunea ne-schimbata.

Varietáti.

* Siedintia publica. Luni sér'a in ajunulu Stului Andreiu So-cietatea de lectura a junimei nóstre teologica-pedagogica „A n d r e i u S i a g u n ' a „ conformu programei pu-blice intr'unu modu fórte indetultoriu.

Cunun'a cea frumósá de romani si chiaru si neromani de ambe sec-surile a doveditu satisfactiunea prin aplausele ei in urm'a fia-cárei piese.

Iertandu-ne tempulu si spaciulu vomu face o dare de séma a acestei festivítáti mai pre largu cu alta oca-siune.

* Congregatiunea co-mitatensa a comit. Sibiulu, i au-dimú, ca este convocata pre 20 De-cembre st. n. a. c.

* Bibliograficu. A aparutu si se afla de vendiare: „Calindariulu bunului economu“ pe anulu 1877 intocmitu de D. Comsi'a si Eugenu Brote. Cu mai multe ilustratiuni in-tercalate in tectstu. A dóu'a editie.

De cându cu edarea „Calindariu-lui bunului economu“ si pâna acum, abiá 2 luni au trecutu si eata ca s'a si ivitu trebuinti'a a edá a dóu'a edi-tie — unu succesu ne mai pomenitu in literatur'a calindareloru române si totu-odata o eclatanta dovada despre nimerit'a alegere si tratare a materi-iloru cuprinse in acestu nou calindariu.

Trebuinti'a de a tipari si edá a dóu'a editie este motivata prin co-mandele mici si mari, a cároru numeru

sporesce pe di ce merge. Aceste si alte comande se voru efectui in tem-pulu celu mai de aprópe.

„Calindariulu bunului economu,“ a dóu'a editie, se afla de vendiare la tóte librarielle din tíera. Pretiulu cá mainainte, anume pentru unu esemplariu 45 cr., cu porto postei 50 cr. La 10 esemplare 1 gratisu.

Editur'a tipografiei
Iosifu Drotleff et. Comp.
Sibiin.

Burs'a de Vien'a.

Din 1/13 Decemvre 1876.

Argintu	116 75
Galbinu	5 99
Napoleonu d'auru (poli).....	10 09 1/2
Valut'a nóua imperiale germána...	62 10

Concursu.

Pentru ocuparea vacantei parochii de clas'a a III Daisiór'a din ppresbi-teratulu Palosiului, se escrie concursu pâna in 27 Decemb. a. c.

Emolumentele suntu: dela 190 familii câte un'a ferdela de bucate cu grauntiulu, câte 1/2 ferdela dela 20 familii neorustice, folosirea unei ara-turi de 400□° si a dóue cimiterii, vechiu si nou, dóue cara lemne din padurea comunala, un'a septamána gunoiu dela stán'a acesteia, tacele stolari usitate dela 890 suflete, cari tóte impreuna cu accidentielle indati-nate dau sum'a de 502 fl. v. a.

Doritorii de a concurge la acésta parochia au a-si substerne concursele loru instruite in sensulu prescrieloru legali, pâna la terminulu susu aretatu, subscrisului.

Palosiu 18 Novembre 1876.

In contielegere cu comitetulu pa-rochialu.

Oficiulu ppresbiterale gr. or.
alu Palosiului.

Teofilu G h e a j ' a m. p.

(1—3) adm. prot.

ad Nr. 57. 1876.

Concursu.

Pentru ocuparea unui postu de capelanu lângá betránulu parochu din parochi'a Tibru in ppresbiteratulu Albei-Iulie.

Emolumentele suntu urmatórele:

1. O casa de locuintia cu gra-dina de legumi, si gradina de po-meturi.

2. Dóue pamenturi aratóre de 1 1/2 jugeru.

3. Dela 60 numere de case câte 1 ferdela de cucuruzu in bómbe, si 1 di de lucru.

4. Dela cele 60 numere tóte ve-nitele stolari indatinete.

Doritorii de a ocupá acestu postu, au a-si asterne concursele loru, con-formu dispusetiuniloru statut. org. la subscrisulu pâna in 12 Decembre cându va fi si alegerea.

Alb'a-Iuli'a 5 Noveb. 1876.

In contielegere cu comitetulu parochialu.

Alesandru Tordosianu m/p.
prot. gr. or. de Alb'a-Iuli'a.

3—3

Edictu.

Nicolae Andreiu Bigiu din Pres-miru comitatulu Brasiovului, carele de 11 ani parasi pre legiuit'a sea sotia Mari'a Ioanu Stelea fára a se sci ubicatiunea lui, se citéza a se pre-sentá inaintea subsemnatului scaunu protopresbiterale in terminu de unu anu a dato, cáci la din contra proce-sulu divortialu asupr'a-i intentatu se va pertractá si decide si in absentia densulu.

Brasiovu in 30 Octobre 1876.

Scaunulu ppresbiteralu gr. or.
alu II alu Brasiovului.

Ioanu Petricu,
protopresb.

2—3